

Pouzdan i jezični vodič

Marko Samardžija

**Srpsko-hrvatski
objasnidbeni
rječnik**

Matica hrvatska
Zagreb, 2015.

*Rječnik predstavlja
znanstveni prinos
moderno koncipiranoj
dvojezičnoj
leksikografiji blisko
srodnih jezika.
Takva djela nema na
hrvatskom jezičnom
prostoru.
Objavljivanjem ovoga
rječnika hrvatska
leksikografija
pokazuje da drži
korak sa svjetskim
leksikografskim
tokovima i djelatno im
pridonosi rječnikom
dvaju blisko srodnih
jezika te praktično
pomaže prevladavanju
jaza koji je nastao
zbog izvanjezičnih
razloga*

Krajem 2015. izašao je iz tiska *Srpsko-hrvatski objasnidbeni rječnik* sveučilišnoga profesora na Katedri za hrvatski standardni jezik Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, prof. dr. Marka Samardžije. Knjigu je objavila Matica hrvatska uz financijsku podršku Zaklade HAZU. Knjiga ima 599 stranica u sedam poglavlja. Nakon predgovora slijede kratice, napomene, korištena literatura, tekst Rječnika s dodatkom u kojemu su navedeni češći zemljopisni nazivi. Za one koji nisu učili ćirilicu na abecedu donosi se i srpska ćirilica. Rječnik sadržava 6300 natuknica u okviru kojih je obuhvaćeno i oko 350 leksičkih sveza te stotinjak frazema uobičajenih u srpskome. Pri izboru leksema za natuknice autor je vodio računa da težište bude na općepotrabnim leksemima koji dolaze bilo u standardnom srpskom jeziku, bilo u njegovu razgovornom funkcionalnom stilu i u žargonu. Obradbom je obuhvaćen i dio strukovnih, znanstvenih i religijskih leksema koji imaju ograničenu uporabu. Uz nužne gramatičke podatke o vrsti riječi i odabranim oblicima, donosi se i oznaka struke i jezika iz kojega je riječ preuzeta u srpski. Za izbor natukničkih leksema i odredbu njihova značenja autor se služio relevantnim i srpskim i hrvatskim leksikografskim djelima te djelima iz slavenskih i inih jezika u kojima se obrađuje slična problematika. Korišteno je više od 55 takvih djela.

Nakon devedesetih objavljeno je nekoliko razlikovnih rječnika u kojima se upozoravalo i upućivalo na leksičke razlike između hrvatskoga i srpskoga jezika, ali, uz časte iznimke, oni nisu bili ni dostatno metodološki strukturirani ni obuhvatni. Nakana je autora ovoga Rječnika bila zabilježiti očite leksičke razlike za isto (primjerice: duvak – mladenkin veo, jestastvenica – prirodopis, jagurida – nedozrelo grožđe; grožđe necijepljene loze; *pogr.* – škrtac; zarezac – šiljilo...), ali i upozoriti na riječi koje u oba jezika imaju isti ili sličan oblik, ali različito značenje, riječi koje mogu zavoditi na pogrešno razumijevanje, npr.:

zarez m – 1. usjek, 2. ožiljak, 3. rasjed
poslednik m prav – pravni poslednik - slednik
rastvor m kem – otopina.

Ovaj suvremeno koncipiran Rječnik pristupom zadovoljava potrebe raznovrsnih korisnika, neovisno o njihovoj stupnju obrazovanja. Služenje Rječnikom korisnicima je olakšano i time što se srpski leksemi donose prvo latinicom, a ispod toga i ćirilicom, pa grafija ne će biti prepreka onima koji nisu učili ćirilicu pismo. Dragocjeni su gramatički i stilski podatci uz natuknice te podatci o jezi-

ku iz kojega su neke riječi preuzete. Potom se u desnom stupcu donose hrvatske jednakovrijednice ili definicije iz kojih je razvidno značenje natukničkih riječi.

Kao referentna knjiga Rječnik je namijenjen širokoj javnosti, kao i svima onima koji uče ili poučavaju hrvatski jezik da u ponudenoj građi pronađu hrvatsku riječ. Rječnik će dobro doći i stručnoj javnosti radi boljeg uvida u leksičke i tvorbene specifičnosti obaju jezika (maternji – materinski; poljanče – poljanica; moreuz – tjesnac; prolaz; mrljedina – lešina; Španija – Španjolska ...), budući da se osobito strukovno nazivlje od 19. stoljeća u dvama jezicima razvijalo odvojenim tijekovima. Tko od današnjih mladih zna o čemu je riječ u nekadašnjoj vijesti o *Azotari Pančevo* (tvornici umjetnih gnojiva u Pančevu; azot – dušik)? Prisjetimo se i zajedničkoga Rječnika *hrvatskosrpskoga jezika* (ADOK-a) koji je u Hrvatskoj ostao nedovršen jer bjelodano pokazuje da se voda u hrvatskom kemijskom nazivlju, a onda ni u hrvatskom jeziku kojega je to nazivlje dio, ne može opisivati kao 'jedinjenje kiseonika i vodonika'.

Neosporna je činjenica da su se hrvatski i srpski jezik standardizirali kao dva blisko srodna, ali odjelita jezika. Ni svojedobni i raznovrsni pokušaji smanjivanja tih razlika nisu te razlike mogli dokinuti. Budući da je devedesetih godina zbog srpske agresije na Hrvatsku i ratnih okolnosti došlo do posvemašnjih prekida veza, velik dio leksema koji je starijim naraštajima bio iz raznih izvora poznat mladima je ostao posve nepoznat te nisu u stanju razabrati značenje specifičnih srpskih leksema. Zbog toga je izradba ovakva rječnika bila potrebna jer će upravo ti mladi s vremenom morati uspostavljati komunikaciju s govornicima srpskoga jezika.

Srpsko-hrvatski objasnidbeni rječnik znanstveni je doprinos moderno koncipiranoj dvojezičnoj leksikografiji blisko srodnih jezika. Takva djela nema na hrvatskom jezičnom prostoru. Objavljivanjem *Srpsko-hrvatskog objasnidbenog rječnika* hrvatska leksikografija pokazuje da drži korak sa svjetskim leksikografskim tokovima i djelatno im pridonosi rječnikom dvaju blisko srodnih jezika te praktično pomaže prevladavanju jaza koji je nastao prekidom komunikacije između dvaju naroda zbog srpske agresije na Hrvatsku. Dokazuje i se da se u hrvatskoj leksikografiji poklanja velika pozornost ne samo znanstvenom istraživanju leksema nego i primjeni tih rezultata u praksi, što se očituje i ovom Rječniku u kojemu je autor pokazao istančan smisao za hrvatski jezik.

Marija Znika